

COLECȚIA ISTORIE ȘI ADEVĂR

DUMITRU TACHE FUNDA

**DUPĂ 60 DE ANI
MISTIFICAREA CONTINUĂ
CUI FOLOSEȘTE?**

Cu prefață de Răzvan Codrescu

**EDITURA FUNDAȚIEI BUNA
VESTIRE**

In noaptea de 31 iulie 1964, după seizeprezece ani și trei luni de închisoare politică, beneficiind de decizia de grațiere a tuturor deținuților politici, am ieșit din temnița de la Așd și am intrat în viața liberă a țării noastre.

Inginerul Cămin Dăneș, unul din prietenii și colegii din companie

DUPĂ 60 DE ANI MISTIFICAREA CONTINUĂ CUI FOLOSEȘTE?

Mărt regre
veches mea
se-mi face
"VIAȚA ECONOMICĂ" Anului
Cămin Dăneș, profesor la
mănușile internaționale preconizate de economiștii sovietici
a căror constituție ar fi transformat România și București
de bunuri de larg consum, urmând ca
industriale să se producă în Uniunea Sovietică
într-o formă de
pentru mine
Răzvan Codrescu

EDITURA FUNDAȚIEI CULTURALE BUNA VESTIRE

În noaptea de 31 iulie 1964, după șaisprezece ani și trei luni de prizonierat politic, beneficiind de decretul de grațiere a tuturor deținuților politici, am ieșit din temnița de la Aiud și am intrat în imensul lagăr al românilor "liberi".

Inginerul Călin Dimitriu, bunul meu prieten și coleg, în compania căruia m-am aflat câțiva ani dintre cei petrecuți în detenție, fiind pus în "libertate" cu trei luni înaintea mea, a dus familiei mele vești despre mine și despre apropiata mea revenire în mijlocul lor.

Unchiul meu Atanasie și mătușa Victoria Caranaum, care mi-au fost al doilea rând de părinți, mi-au pregătit tot ce-mi putea fi necesar.

Mult regretata mea mătușă, cunoscând vechea mea prietenie cu COSTIN MURGESCU, a ținut să-mi facă o surpriză. În revista -pare-mi-se "VIAȚA ECONOMICĂ" fusese publicat răspunsul lui Costin Murgescu referitor la micro-raioanele internaționale preconizate de economistul sovietic Valev, a căror constituire ar fi transformat România și Bulgaria în țări producătoare de bunuri de larg consum, urmând ca produsele industriale să le procure din Uniunea Sovietică printr-un fel de "troc".

Între lucrurile pregătite pentru mine se afla și revista aceea. Am citit cu interes relatările lui Costin Murgescu care, foarte judicios, combătea planul lui Valev. Mi-am dat seama că n-ar fi făcut-o altcineva mai convingător. M-am întrebat totuși: De ce, într-o chestiune atât de importantă, opinia României a fost precizată într-un articol apărut sub semnătura unui fost legionar?

Cum eram convins că perfidia comunistă nu cunoaște limite, putând depăși toate așteptările, am presupus că soluția fusese adoptată pentru eventualitatea unor consecințe nefavorabile. Într-o astfel de eventualitate s-ar fi putut declara că autorul articolului era un fost legionar neidentificat până atunci, care a urmărit subminarea prieteniei româno-sovietice.

Coroborat - însă - cu emiterea decretului de grațiere, despre care s-a spus că a fost "*Condiția sine qua non*" a țărilor din Occident pentru îmbunătățirea relațiilor diplomatice cu țara noastră, precum și cu unele semnificative atitudini în treburile de politica externă, am presupus că regimul comunist de la noi intenționa să nu mai fie obedient față de Uniunea Sovietică.

Am început deci să cred că vor veni vremuri mai bune, chiar dacă nu în măsura și în ritmul dorit de noi. Pentru această eventualitate am început reconstituirea evenimentelor mai semnificative din timpul detenției. Amintirile erau destul de proaspete, creierul nostru nefiind - în acel timp - aglomerat cu informații interesante care l-ar fi putut estompa. Am putut - deci - consemna și numele multora dintre copărtașii la acele evenimente.

În anii 1970-1971, când, la Sediul Securității din Calea Rahovei, am fost deseori chemat pentru a fi anchetat, fără să fi fost arestat, soția mea, îngrozită, în așteptarea unei probabile percheziții, a insistat să distrug toate consemnările. Pentru a o liniști, am făcut-o.

Evenimentele din Decembrie 1989 ne-au făcut să credem că, în sfârșit, a sosit - și pentru noi - ziua mult așteptată. Că vom putea contribui și noi la reconstituirea adevărului istoric, în special cu referire la evenimentele din ultimii șaptezeci de ani, timp în care, istoria ne-a fost mistificată cu totală lipsă de scrupule. N-a fost să fie așa! Se produsese numai "**ROCADA COMUNIȘTILOR**". Cei din eșalonul II care, prin cele mai abjecte practici, au reușit să se instaleze la cârma țării, au facilitat - în continuare - mistificarea istoriei, ca și când cei din eșalonul I nu o făcuseră îndeajuns.

Am urmărit, cu deosebită perseverență, relatările presei și

emisiunile posturilor de televiziune. N-am crezut că mistificatorii își vor putea continua "*opera*", scop în care le stau la dispoziție toate mijloacele importante de comunicare cu masele, și deloc neglijabile stipendii, în timp ce, celor indicați să contribuie la cunoașterea adevărului, le stau la dispoziție 2-3 publicații "*confidențiale*".

Indignat de totala lipsă de onestitate a celor care se consideră indicați să fie mentorii opiniei publice, am conceput unele replici, nu - însă - cu intenția de a fi incluse într-o lucrare.

Am fi putut-o face cu mult talent unii dintre cei care nu mai sunt printre noi. Rămășițele pământești ale unora se află în morminte neidentificate și în gropile comune din vecinătatea închisorilor și a lagărelor de muncă faraonică în scop de exterminare. Ceea ce m-a determinat să public această lucrare și să includ în economia ei o parte dintre textele mele, a fost un fapt pe care nu l-aș fi putut considera posibil după Revoluția din decembrie 1989: apariția - în anul 1997 - a manuscrisului "*Istoria Românilor de la 1821 la 1989, pentru clasa a XII-a*", Editura Didactică și Pedagogică, R.A.

Autorii manualului sunt Mihai Manea și Bogdan Teodorescu, iar referenții: prof. Universitar dr. Ion Scurtu, prof. Universitar Nichita Adaniloaie, prof. Radu Homer și prof. Mihai Oproiu. Nedumerirea mi-a fost și mai mare când am constatat că a fost posibilă publicarea acestui manual de uz școlar în anul 1997, deci după alungarea de la cârma Statului și a comuniștilor din eșalonul II. În mod evident autorii prezintă Mișcarea Legionară ca pe o grupare teroristă "*de extremă dreaptă*", care a comis odioase crime. În acest scop autorii - cu deosebită grijă - au evitat orice referire la masacrele ale căror victime au fost Corneliu Codreanu, cei mai apropiați colaboratori și sute de legionari, dintre cei mai valoroși. Acele odioase masacre i-au determinat pe legionari să se răzbune.

Desigur, există și publicațiile din timpul regimului comunist care au urmărit același scop. S-a apreciat - însă - că aceleași incriminări, publicate în epoca post-revoluționară, vor inspira mai multă credibilitate.

Fiind unul dintre puținii supraviețuitori a-i acelor evenimente, în unele fiind direct implicat, am considerat de datoria mea să public aceste texte. De altfel în acest domeniu, ceea ce ar trebui să intereseze în mod deosebit ar trebui să fie onestitatea relatărilor și nu talentul autorului lor.

Unele dintre textele mele fiind concepute ca replici la diversele publicații, argumentele se repetă. Cititorii vor înțelege – desigur – că la aceleași consemnări ale diverșilor acuzatori, nu m-am putut folosi decât de aceleași argumente.

În economia lucrării am inclus și câteva texte referitoare la suferințele îndurate în temnițele comuniste. Ale altora au fost mult mai cumplite. Unele relatări au fost făcute cu deosebită rețineră, obsedat fiind de ideea că ar putea fi considerate neverosimile celor care nu au fost făcute cu intenția ca și posteritatea să cunoscă bestialitățile de care a fost capabil tiranicul regim comunist, la noi mai mult decât în celelalte țări invadate de hoardele bolșevice.

Titlul acestei lucrări mi-a fost sugerat de faptul că, mistificarea monstruoasă a început odată cu anul 1938, când s-a produs farsa juridică pe care a constituit-o procesul din luna mai a acelui an, în urma căruia, Corneliu Codreanu a fost condamnat la 10 ani temniță grea pentru **ÎNALTĂ TRĂDARE**.

AUTORUL

DUMITRU TACHE FUNDA: O CONȘTIINȚĂ MĂRTURISITOARE

Prin pasiunile *pro* și *contra* pe care le-a stârnit în epocă, precum și prin ecurile ei de lungă durată, în ciuda unei istorii atât de potrivnice, Mișcarea Legionară, tutelată de figura harismatică a lui Corneliu Codreanu (1899-1938), a reprezentat una dintre cele mai profunde și mai complexe "aventuri" (în sensul de "înfundare a destinului") din viața publică românească dintre cele două războaie mondiale, sfârșind prin a angaja o întreagă generație și acoperind deopotrivă zona social-politică și zona moral-spirituală - fenomen aproape unic în contextul general al dreptei europene.

Desigur, între ceea ce a fost în realitate Mișcarea Legionară și imaginea publică tendențioasă care i s-a creat (prin-o conlucrare mistificatoare a tuturor fronturilor stângii) există o diferență pentru mulți incredibilă. Pe de altă parte, *legendei negre* făurite de propaganda stângistă (fie ea comunistă sau democrată) unii supraviețuitori ai vechiului legionarism au căutat să-i opună un fel de *legendă aurită*, tentată să împingă nevoia apologetică spre o retorică exaltată, greu digerabilă pentru spiritul mai degrabă circumspect al generațiilor mai noi. Dacă însă legenda neagră a devenit aproape curentă, legenda aurită circulă în cercuri destul de restrânse, ceea ce-i întărește aerul de partizanat marginal.

Le revine, probabil, istoricilor onești răspunderea de a scoate din legendă trecutul legionar, prin-o analiză lucidă a faptelor și ideilor, ținându-se seama de contextul epocii respective (atât intern, cât și internațional), dar și de anumite permanențe ale gândirii românești de dreapta (de la Hașdeu și

Eminescu până la Eliade și Tușea), de care legionarismul nu poate fi izolat. Abia atunci Mișcarea Legionară va putea fi cântărită în adevărata ei amploare și semnificație, cu virtuțile și cu viciile pe care le-a avut, ca orice înjghebare omenească supusă relativismului istoric. Se pare, însă, că deocamdată onestitatea morală și profesională a istoricilor noștri rămâne în grea suferință, după 50 de ani de ideologizare marxistă. Ce-i drept, un Gh. Buzatu (secondat de câțiva colaboratori mai tineri) a deschis deja calea unei reconsiderări istoriografice a legionarismului¹; începutul a fost făcut, dar prejudecățile sunt departe de a fi fost biruite.

În orice caz, istoricul de azi sau de mâine nu se va putea dispensa, dincolo de alte izvoare documentare, de mărturiile directe ale celor angajați în marea aventură legionară, începând cu literatura "clasică" a legionarismului (în fruntea căreia stau scrierile lui Codreanu, Moța și Marin) și terminând cu scrierile de dată recentă (cum este și cea de față)².

¹ A se vedea, între altele, Kurt W. Treptow, Gh. Buzatu, "Procesul" lui Corneliu Zelea Codreanu (mai 1938), Colecția "României în istoria universală", Iași, 1994, sau Gh. Buzatu, Corneliu Ciucanu, Cristian Sandache, *Radiografia dreptei românești (1927-1941)*, Ed. FF PRESS, București 1996

² Dacă ar fi să încercăm o clasificare a principalelor surse informative asupra legionarismului (atât sub aspect factual, cât și sub aspect doctrinar), ea ar putea arăta astfel (incluzând nu doar pozițiile "partizane", ci și pe cele potrivnice sau "obiectivate"):
I. Literatura legionară și prolegionară (românească sau străină): 1. din faza "clasică" (anii '30-'40), 2. din faza Exilului postbelic (anii '50-'80), 3. din faza postcomunistă (anii '90); II. Literatura antilegionară: 1. democrato-stângistă, 2. antonesciană, 3. comunistă, 4. strict evreiască; III. Literatura istoriografică cu pretenții de obiectivitate: 1. românească (Gh. Buzatu, etc.), 2. străină (Armin Heinen, etc.); IV. Arhivele oficiale (gubernamentale, diplomatice, militare, polițienești, juridice, etc.): 1. românești, 2. străine; V. Declarațiile orale ale unor martori autorizați (și consemnate de persoane autorizate).

În "literatura" problemei se includ nu doar volumele sau broșurile (expuneri doctrinare, expuneri istorice, comunicate, manifeste, pagini memorialistice, pagini de corespondență, etc), ci și articolele sau mențiunile din *mass-media* (scrise sau "audiovizuale", mai vechi sau mai noi, din țară sau din străinătate, cu prudentă prioritate acordată presei contemporane evenimentelor). În ce privește "literatura legionară și prolegionară", de la un moment dat (a doua jumătate a deceniului al cincilea) trebuie să se țină tot mai serios seama de divergențele (adeseori foarte derutante) dintre punctul de vedere "simist" și cel "antisimist" (sciziune care constituie marea tragedie internă a legionarismului postbelic).

Acuzația de "subiectivism" nu poate funcționa generic și aprioric, fie și numai pentru că nu se poate renunța la principiul *audiatur et altera pars*. Supraviețuitorii vechilor structuri legionare (fie că este vorba de persoane angajate "la vârf" în desfășurarea evenimentelor, fie că este vorba de simpli "ostași" ai Mișcării, nivelurile de percepție fiind complementare) au și dreptul și datoria de a se face ascultați, mai ales că adeseori este vorba de oameni de înaltă ținută morală și intelectuală, mărturisitori nu doar cu vorba sau cu condeiul, dar și cu întreaga lor viață de jertfelnică luptă anticomunistă, de fidelitate creștină și națională. Desigur, nota de "subiectivitate" este implicită, dar numai prostia sau reauvoiața poate confunda principial subiectivismul cu mistificarea tendențioasă. Discursul "subiectiv", câtă vreme este onest și întemeiat pe probe/argumente, nu este nici nefolositor, nici neavenit³. În fond, ce înseamnă "obiectivitatea", dincolo de concretețea diferiților "subiecți"? În fața unui "punct de vedere" nu trebuie să ne întrebăm dacă este "obiectiv" sau "subiectiv", ci dacă este *onest și coerent*. Această întrebare se poate pune negreșit, și cu privire la cartea de față.

Legionar vechi, de origine macedo-română (n. La Hrupiștea, în Macedonia grecească), format de timpuriu în spiritul lui Codreanu, autorul acestei cărți, inginerul Dumitru Funda ("Tache", cum îi sună cei apropiați și cum este cunoscut în cercurile legionare), a fost nu doar martorul, ci și protagonistul multor evenimente importante de după

Nu din însumarea și analiza critică și comparativă a tuturor acestor categorii de surse poate rezulta o imagine relativ obiectivă a fenomenului legionar.

³ Nu contestă nimeni că există și discursuri (pro)legionare de un "subiectivism prost", în care interesele partizane și zelul propagandistic conduc spre o formă de idolatrie triumfalistă, anumite realități fiind eludate sau "ajustate", iar limbajul alunecând fie spre o grandilocvență găunoasă și desuetă, fie spre o anumită violență radicalistă. Asemenea discursuri se compromit prin ele însele și nu pot face obiectul de interes al unui cercetător serios. Se întâmplă însă ca ele să aibă echivalente în discursul antilegionar curent, aproape fără excepție de o oarbă visceralitate, împinsă până la injurie și calomnie (mai ales sub pana publiciștilor de origine evreiască sau a "fosilelor" ideologice ale vechiului regim). Este oarecum curios că "subiectivismul prost" este remarcat îndeobște numai în contul anumitor persoane sau grupări (neo) legionare, iar nu și în contul împătimitilor adversari ai dreptei național-creștine!

asasinarea "Căpitanului" (1938), mișcându-se în structurile superioare ale Legiunii. Deși octogenar, omul impresionează prin vitalitate și luciditate, iar memoria se pare să funcționeze fără greș. Toți cei ce-l cunosc, legionari sau nu⁴, pot mărturisi despre exemplaritatea trecutului său anticomunist, fie că e vorba de luptele legionare din preajma lui 1940, fie că este vorba de înfruntarea prigoanei bolșevice de după 1945 (a fost deținut politic și deportat în Bărăgan, între 1948 și 1964), fie că e vorba de hărțuierile neîncetate ale Securității de după 1964. Desigur, asemenea tuturor "machedonenilor", paginile sale vădesc o evlavie cu totul deosebită față de "Căpitan" (a cărui "linie", în primul rând moral-spirituală și numai în al doilea rând politică, se regăsește noțiunea de "codrenism") și o oarecare inaderență față de așa-numitul "simism" (care pare a fi inversat raportul, punând în primul plan obiectivele politice imediate). Polemicile interlegionare nu lipsesc nici în volumul de față, dar ele își păstrează un aspect de echilibru și urbanitate, caracteristic întregului scris al autorului. De altfel, după 1989, inginerul D. Funda s-a numărat printre cei ce au făcut eforturi în direcția unei medieri (din nefericire eșuate, cel puțin deocamdată) în conflictul păgubos dintre cele două tabere legionare (conflict adâncit și întreținut mai ales de mediile legionare din Exil, acutizat în Țară abia după 1990, cu riscul de a fi lăsat moștenire și noii generații de aderenți ai "crezului legionar"). Probabil că dacă mai mulți vechi legionari influenți ar fi manifestat "disponibilitatea la dialog" (ca să întrebuițez o sintagmă la modă) a autorului acestei cărți, atunci conflictul ar fi fost în mare măsură dezamorsat, mai ales după moartea Comandantului (1993). În orice caz, portretul pe care îl face, spre exemplu, regretatului Gheorghe Branoschi (m. 1997), "simist" notoriu, dar legionar ireproșabil, onorează atât pe cel evocat cât și pe cel care evocă, demonstrând că adevărata calitate umană depășește conjuncturile și netezește calea armoniilor esențiale, în acel duh creștin pe care, altminteri, toți legionarii îl revendică discursiv (și în absența căruia

⁴ Să remarcăm, în treacăt, că regretatul Corneliu Coposu, bunăoară, îl prețuia în mod deosebit. A se vedea, în volumul de față, textul intitulat "Cu privire la extreme".

legionarismul, cu împlinirile sau cu neîmplinirile lui, n-ar mai fi decât o "bisericească" politică între altele...)⁵.

Textele reunite în volumul de față sunt diverse și incitante; unele au mai fost publicate în anii din urmă (mai ales în *Cuvântul românesc* din Canada și în *Punctele cardinale*), dar aici capătă parcă o nouă însuflețire, ca notele dispartate când se regăsesc într-o simfonie. Unele zugrăvesc evenimente la care autorul a luat parte (ridicarea, de la Spitalul Militar din Brașov, a celor sortiți decimării, în ajunul carlistei "nopti a cușitelor lungi"; arestarea în Cadrilater a maiorului Dinulescu, asasinul "Căpitanului"; darul de trei sute de oi făcut lui Codreanu de vajnicii macedoneni ș.a.m.d.), altele se constituie în memorabile portrete (Corneliu Codreanu, Petre Țuțea, Petre Pandrea, Corneliu Coposu, Nicolae Cojocaru, Gheorghe Brahoschi etc.), iar câteva țin registrul polemicii de idei și principii (cei vizați fiind fie legionari cu vederi divergente, fie adversari de cele mai diverse categorii: Regele Mihai I, Andrei Pleșu, Virgil Măgureanu ș.a.): Biografia autorului (căreia i se pot identifica, pe baza textelor antologate, următoarele etape: rădăcinile și formația intelectuală, luptele legionare ale primei tinereți, experiența închisorilor și lagărelor comuniste, surrogatul de "libertate" de până în 1989, apoi polemicile postdecembriste, cu o atenție deosebită nu doar asupra ultimelor înjghebări de sorginte legionară, dar și a situației mai generale din A.F.D.P.R.) se topește, practic, în destinul obștesc al unei Români martirizate, conștientizat cu iubire și cu durere, dar și cu o cotrușiană "nădejde flămândă de izbândă". Semnatarul cărții este tăiat, fără îndoială, din stofa celor care pot fi zdrobiți, dar niciodată înfrânți, atestând o dată în plus, uriașa forță formativă și mobilizatoare a "școlii spirituale" create de geniul lui Codreanu⁶.

⁵ Realitatea este că, sub aspect pur politic, legionarismul poate falimenta (iar după unii a și falimentat, laolaltă cu celelalte mișcări europene de dreapta); însă prin deschiderea lui moral-spirituală, prin civismul său creștin, acționând social "în paralel cu linia Bisericii", el nu poate falimenta decât odată cu creștinismul însuși.

⁶ Îmi vine în minte un pasaj din *Memoriile* lui Mircea Eliade: "Și mai târziu, când tragedia se consumase, unul din lucrurile care mă fascinau mai mult era să descopăr

Scrisul "apologetic" și mărturisitor al inginerului D. Funda rămâne limpede și măsurat, străbătut de căldura unui crez slujit cu onestitate, capabil să trezească respect chiar și atunci când afirmațiile par discutabile sau insuficiente. Cartea prezintă interes deopotrivă documentar, ideologic, moral și sentimental; fluxul ei depășește cazul individual al autorului și devine mărturie a unei generații crucificate, care reclamă o dreaptă judecată, cu morții și cu vii ei. Pe alocuri, tablourile se colorează, fără ostentație, cu pasta pitorească a vieții aromânești⁷, trec prin ele "armatolii" ca niște umbre legendare și răzbate printre tușe glasul tainic al "dimândării părintești".

Autorul poate avea sentimentul datoriei împlinite, iar mărturia sa e cu atât mai binevenită cu cât apare în ajunul comemorării a 60 de ani de la trecerea la cele veșnice a lui Corneliu Codreanu și a celorlalți treisprezece camarazi asasinați împreună cu el, în noaptea Sfântului Andrei.

Răzvan CODRESCU

aceeași credință, neclintită, la pușinii supraviețuitori ai măcelurilor" (ed. Humanitas, 1991, vol. II, p. 30; Întergul capitol XVI este închinat de Eliade problemei legionare și experienței personale din lagărul de la Miercurea-Ciuc).

⁷ Capitolul "Mișcarea Legionară și aromâni" este unul dintre cele mai interesante ale cărții.

PRIMII MEI ANI DE ȘCOALĂ

Ne amintim, cu nostalgie, de vremurile când am început să buchisim. Pentru mine acest început a avut loc la Școala Primară Română din Hrupișta din Macedonia grecească, localitatea în care m-am născut.

Am avut șansa de a fi fost elevul lui Atanasie Hertu, dascălul cu vocație care, cu deosebită grijă, competență și perseverență, s-a ocupat de elevii pe care i-a considerat indicați să urmeze cursurile Institutelor de învățământ superior.

În toamna anului 1927, după absolvirea cursurilor școlii primare, am fost admis la Gimnaziul Român din Grebena, care fusese înființat în anul 1924. Dascălul meu avusese grijă să mă recomande profesorului Zicu Araia, fostul său coleg la Liceul Român din Bitolia (Monastir). Din primul început am fost obsedat de gândul de a nu-l dezamăgi pe cel care, cu deosebită grijă, se ocupase de mine.

Gimnaziul dispunea de un internat bine gospodărit, în care erau cazați toți elevii, mai puțin cei ale căror familii locuiau în localitate. Hrana și condițiile de cazare erau deosebit de bune. Toate cheltuielile de întreținere, inclusiv salariile profesorilor și ale personalului auxiliar, erau suportate de Statul Român căruia, încă de atunci, am avut conștiința că-i datorăm multă recunoștință.

Ambianța era destul de plăcută: ne aflam acolo copii aromâni din toată Peninsula Balcanică, inclusiv din Albania și din Macedonia sârbească.

Unii profesori precum Apostol (Toli) Carafoli, Zicu Araia, Cocea Niculescu, Apostol Papa, Anastasie Caratașu, Cuza Hota, Ninel Micibuna și Cornelia Carafoli, erau aromâni. Profesorii: Remus Gregorian, Neagoe Butu, Alexandru Dumitrescu și Constantin Buhociu, proveneau din Patria Mumă. Cu toții aveau conștiința importanței lor misiuni printre

frații aromâni și se comportau în consecință. Competența și înalta ținută morală a corpului profesoral au contribuit la creșterea prestigiului gimnaziului. Chiar familiile de aromâni, care-și trimiteau copiii la școlile grecești, au optat pentru gimnaziul român. Opțiunea a fost – în mare măsură – determinată și de faptul că, la școala noastră, învățarea limbilor occidentale constituia o importantă preocupare. Dragostea pentru Patria Mamă și sentimentul național reprezentau – de asemenea – o continuă preocupare. În fiecare seară, după orele de meditație, de fiecare dată cu aceeași profundă emoție, cântam cântece patriotice.

În timpul vacanțelor se făceau excursii în comunele locuite de aromâni, unde erau organizate spectacole cu recitări de poezii, cântece – predilect patriotice – și piese de teatru. Un succes deosebit l-a avut piesa "Furii" de Toli Carafoli, fratele ilustrului om de știință, academicianul Elie Carafoli. Aceste spectacole contribuiau, cu mare succes, la emanciparea conștiinței naționale.

În zilele de sărbătoare ne deplasam încolonați la biserica ortodoxă română, unde asistam disciplinați la oficierea serviciului religios. Corul bisericii era alcătuit din elevii gimnaziului, bine instruiți de profesorul Alexandru Dumitrescu, care era și dirijor. Soliste erau Cornelia și sora ei, fiicele profesorului Carafoli.

În anul 1930 gimnaziul a devenit Liceul Român din Grebena.

În perioada anilor 1935-1940, la concursurile organizate la București de Fundația Culturală "Tinerimea Română", au participat, cu mult succes, și elevii liceului de la Grebena, cărora li s-au acordat premii, printre care și regretatul Apostol Caciuperi, distinsul cărturar aromân, care, îngrijorat de soarta fraților săi din Macedonia și din toată Peninsula Balcanică, a tradus și a tipărit în refugiul său din Germania Federală, cel dintâi în dialectul aromân, Noul Testament (Noul Testament).

Primele două serii de absolvenți ai liceului de la Grebena au susținut la București examenul de bacalaureat.

Cu toții l-au promovat cu succes.

Totul a decurs în condiții optime până la extinderea celui de-al doilea război mondial și în Peninsula Balcanică. Când teritoriul Greciei a fost ocupat de trupele germane și italiene, elevii Liceului Român, cunoscând bine în special limba italiană, au fost folosiți ca traducători între autoritățile grecești și trupele italiene de ocupație. Partizanii greci, în marea lor majoritate comuniști, socotindu-i pe elevii liceului colaboraționiști cu trupele de ocupație, au comis repetate atacuri asupra liceului, pe care elevii au fost nevoiți să-l apere cu armele. Agresiunile fiind din ce în ce mai frecvente și mai periculoase, în anul 1942 s-a hotărât ca liceul român din Grebena

să-și continue activitatea în localul Școlii Române Superioare de Comerț din Salonic. Fanatismul comuniștilor greci devenise un mare pericol pentru viața profesorilor și elevilor liceului.

În anii 1940-1944, ani de grele încercări, profesorul Gogu Teguiani, din prima serie de absolvenți ai liceului din Grebena, după ce obținuse diploma de licență a Facultății de Litere și Filosofie din București, în ciuda vremurilor grele care erau ușor previzibile, mai ales după izbucnirea conflictului dintre Italia și Grecia, s-a hotărât să fie printre ai lui, de această dată în calitate de profesor. S-a comportat ca un vajnic luptător pentru cauza aromânilor, în spiritul în care am fost educați de minunații noștri dascăli. După retragerea trupelor germane și italiene, în urma prăbușirii frontului din Peninsula Balcanică, autoritățile grecești, sub pretextul că profesorii și elevii școlilor române au pactizat cu trupele de ocupație, au dispus interzicerea funcționării lor. Guvernul comunist de la București, pentru care problemele naționale nu constituiau nici cea mai mică preocupare, nu a schițat nici un fel de protest. În consecință, hotărârea autorităților grecești a rămas definitivă. Mai mult decât atât, comuniștii greci din România, constituiți în organizația "Ellas", care se bucurau de toate drepturile, inclusiv posibilitatea de a se cultiva în limba lor prin școlile grecești care își continuau activitatea în Țara noastră, au cerut guvernanților noștri să aplice sancțiuni

tinerilor aromâni veniți în România pentru continuarea studiilor. Pretextul era același: colaborarea cu trupele de ocupație din Grecia. În excesul lor de zel, au cerut și sancționarea unora dintre tinerii aromâni, care, în patria noastră, cetățeni români fiind, militau pentru cauza românilor de peste hotare.

Autoritățile comuniste de la noi le-au acordat satisfacție deplină: mulți dintre tinerii aromâni, pentru care venirea în Patria Mamă constituise supremul nostru ideal, au fost întemnițați, pentru o lungă perioadă de timp, cu statutul de deținuți politici. Printre ei și profesorul Gogu Teguiani. Cu toții am suportat, cu multă demnitate, cumplitele suferințe de lungă durată, îndurate în închisorile comuniste. Ne resemnaserăm, având conștiința că, de fapt, împărțeam soarta întregului nostru Neam.

Interzicerea școlilor și bisericilor la românii de peste hotare, constituie o mare pierdere, cu consecințe care ar putea fi dureroase.

Dacă Patria Mamă nu va interveni cu succes în sprijinul fiilor ei aromâni, este foarte posibil ca, într-un viitor nu prea îndepărtat, să se vorbească de ei ca despre niște români care au existat – cândva – și pe alte meleaguri – cum, de altfel, se vorbește despre "morlacii" (mavrovlahi) și istro-români.

MIȘCAREA LEGIONARĂ ȘI AROMÂNII

Toți cei care i-au cunoscut bine pe Aromâni, inclusiv savanții etnografi pentru care au constituit subiect de studiu, i-au prezentat ca pe o etnie total diferită de populațiile din jurul lor, inconfundabilă prin: limba lor neo-romanică – formă dialectală a limbii române – fizionomie, costum, obiceiuri, conștiință națională și lăudabilă comportare morală. Deși spirite pragmatice, au făcut dovada unor mari sacrificii când au aderat la lupta pentru realizarea unui mare ideal.

În timpul războiului din 1821, în urma căruia a fost proclamată independența Greciei, unii dintre conducătorii militari, precum Markos Botzaris și Colocotronia au fost aromâni. Ei au luptat atunci cu mult elan întrucât războiul fusese și în numele creștinătății. În istoria Greciei figurează ca mari eroi eleni.

Patriarhia ce la Constantinopol era recunoscută – și de Sultani – ca fiind suprema autoritate religioasă pentru populația ortodoxă din Macedonia, Epir și Albania. Cum în accepțiunea grecilor elenismul și ortodoxia erau noțiuni congruente, toți cetățenii negrecofoni de confesiune ortodoxă erau considerați eleni eterofoni. Aromânii – de pildă - erau și continuă să fie considerați eleni vlahofoni.

Emanciparea națională a aromânilor a căpătat o mare amploare după înființarea – în peninsula Balcanică – a școlilor cu predare în limba română, toate cheltuielile fiind suportate de Statul Român. Prima școală primară și-a început activitatea în anul 1864, după care au urmat alte școli cu predare în limba română, în multe localități locuite de aromâni din regiunile care continuau să facă parte din Imperiul Otoman. În anul 1880 a fost înființat Liceul Român de la Bitolia – Monastir – iar în 1893 Școala Normală de fete din Bitolia, pentru pregătirea învățătoarelor necesare școlilor primare. Tot atunci a apărut

Școala Comercială Română din Salonic.

Deși prin prevederile tratatului de la Berlin aromânii erau recunoscuți ca etnie aparte, consacrarea acestei recunoașteri s-a făcut în urma decretului emis de Sultan în anul 1905, prin care li se recunoștea dreptul de a avea școli și biserici în care serviciul religios să fie oficiat în limba proprie.

Era perioada marilor frământări. Prăbușirea Imperiului Otoman era ușor previzibilă și inevitabilă. În aceste circumstanțe populația eterofonă: aromânii, bulgarii și albanezii colaboraseră pentru realizarea unui stat autonom cu drepturi egale pentru toate naționalitățile conlocuitoare. Patriarhul de la Constantinopol însă, convins fiind de iminenta prăbușire a Imperiului Otoman, intenționa alipirea acelor teritorii la Statul grec, în scopul renașterii Imperiului Bizantin. Pentru legitimarea acestei pretenții ar fi fost necesar să poată demonstra că marea majoritate a populației este de origine elenă eterofonă. De comun acord cu Statul Grec au hotărât organizarea unor echipe de "antariji" conduse de ofițeri din Armata greacă, care, prin teroare, să-i determine pe aromâni și pe bulgari să se declare de naționalitate greacă. Erau vizați în special aromânii care își trimiteau copii la școlile românești. În perioada anilor 1905-1909 au fost comise monstruoase atrocități. Satele erau devastate, iar casele aromânilor naționaliști erau incendiate.

În scop de apărare, aromânii au organizat formații de "armatoli" conduse de căpitani lor. Au pierit atunci peste patru sute de fruntași aromâni. Luptele "armatolilor" sunt cu talent evocate de baladele folclorului nostru.

Absolvenții liceului din Bitolia și a Școlii Comerciale de la Salonic veneau în Patria Mamă pentru continuarea studiilor. În Grecia absolvenții școlilor române erau considerați analfabeți. Ei au înființat la București Societatea de Cultură Macedo-Română care a contribuit la întărirea sentimentului național.

După ce Sârbii – în anul 1918 – interzisese activitatea Liceului și Școlii Normale de fete din Bitolia, singura instituție de învățământ mediu pentru aromâni a rămas Școala

Comercială Română din Salonic, care, după o întrerupere de trei ani din cauza primului război mondial, și-a reînceput activitatea în anul 1920.

Reveniți pentru continuarea studiilor, acolo s-au reîntâlnit Constantin Papanace, lanču Caranica, Grigore Pihu, Sterie Ciumeti, Sterie Ficata, Petre Caranica, Sterie Dului, Ion Nacu, Gheorghe și Dumitru Pariza, Gheorghe Ghițea, Nicolae Badralexi, Dumitru Garibaldi, lanču Mamali și alții.

În familia fiecăruia există cel puțin un martir asasinat sau căzut în luptele dintre "armatoli" și "antariji" greci. Preotul stavrofor Atanasie Papanace – de pildă – fusese asasinat întrucât a fost primul preot care a oficiat liturghia în limba română. Au mai fost asasinați preoții Papatănase, Repidon și Balamace. În satul Huma din Meglenia au asasinat 10 elevi de la Școala Românească. Celnicului Hagigogu, care n-a vrut să-și retragă copiii de la Școlile românești, i-au ucis 15 ciobani și i-au măcelărit 3000 de oi, etc, etc. Aveau ce-și povesti.

Grigore Pihu, născut în comuna Sipșca, din vecinătatea Moscopolei, era singurul care provenea din Albania. El părea cel mai îndurerat. Ducea cu el amintirile în legătură cu tragedia Moscopolei, mândria aromânilor, marea metropolă din Peninsula Balcanică, focar de cultură și producătoarea unor bunuri deosebit de apreciate în țările europene, precum Austria și Germania. După primul atac al hoardelor otomane din vecinătate, care, – în 1769 – i-au provocat multe distrugerii, atacul din 1788, pus la cale – precum se presupune de tatăl lui Ali Pașa din lanina, a fost devastator. Marea metropolă a fost transformată în ruine. Grigore Pihu reproducea povestirile bătrânilor și tristele balade care evocau acele vremuri.

Amintirea acelor triste evenimente le-a determinat hotărârea de a rămâne uniți tot restul vieții, hotărâre care a devenit și mai fermă după ce l-au cunoscut pe **CORNELIU ZELEA CODREANU**.

În urma războiului dintre Grecia și Turcia din anii 1919-1922, care s-a terminat cu înfrângerea Armatei Greciei, prin tratatul de pace de la Lausanne s-a stabilit granița greco-

turcă, precum și un schimb de populație. Un milion și cincisute de mii de greci din Asia Mică au imigrat în Grecia în timp ce numai cincisute de mii de turci au emigrat din Grecia. În condițiile în care Grecia era destul de deficitară în terenuri cultivabile, pentru împrăștierea imigranților s-a recurs și la islazuri, ale căror principali beneficiari erau aromânii, proprietari de mari turme de oi, îndeletnicirea lor din moși-strămoși. Aroganți și foarte agresivi, imigranții provocau mari neplăceri "*cuțovlahilor*", cum ne porecleau grecii. Desele conflicte se soldau cu intervenția autorităților, care, de fiecare dată, hotărau în favoarea conaționalilor lor. Boicotul era practicat și în alte îndeletniciri, precum comerțul și meșteșugurile. Situația devenise greu suportabilă pentru aromâni.

După al doilea război balcanic din anul 1913, la care a participat și România, prin tratatul de pace încheiat la București, județele Caliacra și Durostor din Dobrogea de Sud (Cadrilaterul) au intrat în componența Statului Român. Cum majoritatea populației acelor teritorii era formată din turci și bulgari, pentru creșterea ponderii românilor a fost preconizată soluția unor masive colonizări.

Îngrojorați de soarta fraților din Macedonia, Epir și Tesalia, intelectualii aromâni, care după terminarea studiilor superioare rămăseseră în Patria Mamă, prin Societatea de Cultură Macedo-Română s-au adresat conducătorilor Statului Român din acele vremuri. Două soluții ar fi fost posibile: o intervenție pe cale diplomatică pentru încetarea persecuțiilor la care erau supuși aromânii din Grecia, sau înlesnirea posibilității imigrării lor în România, în scopul colonizării în Dobrogea de Sud. Cum prima soluție a fost considerată inefficientă, a fost adoptată soluția imigrării.

Din fericire Ionel I. C. Brătianu, marele om de Stat din acele vremuri, a fost cel mai ferm adept al imigrării aromânilor, și în scopul creșterii ponderii românilor în cele două județe din Cadrilater.

Reprezentanții Societății de Cultură Macedo-Română, după ce fuseseră asigurați că totul va decurge în bune condițiuni și că vor putea imigra toți aromânii care vor dori să

fie colonizați în Cadrilater, s-au adresat celor care puteau inspira încrederea că vor fi asigurate toate condițiile succesului acestei acțiuni, inclusiv transportul cu vapoare puse la dispoziție de Statul Român. Învățătorul Gheorghe Celea, bunicul actorului Ion Caramitru, care se bucura de mare popularitate în special în rândurile Fărșeroților, a fost cel care a propagat, cu mare succes, ideea imigrării în Patria Mamă. Au fost constituite delegații din diferite regiuni, care s-au deplasat pentru a se informa la fața locului.

Primele transporturi s-au făcut în anul 1925. Îmbarcările se făceau pe vapoarele ancorate la cheiul portului Salonic.

Era anul în care Constantin Papanace, Grigore Pihu, Iancu Caranica, Sterie Ficata, Sterie Dului, Anton Ciumeti, Mamali, Gheorghe Ghița, Petre Caranica și Dumitru Garibaldi absolviseră cursurile Școlii Comerciale Române din Salonic. Cum Statul Grec nu recunoștea diplomele școlilor române, toți absovenții, mai puțin cei care optau pentru a rămâne ca învățători la școlile primare, plecau în Țară. Rând pe rând, îmbarcați pe vapoarele cu emigranți sau pe alte căi, toți cei amintiți au ajuns la București pentru a urma cursurile Academiei de Înalte Studii Comerciale.

La început, venind în contact cu tineretul frivol care abunda pe bulevardele Capitalei, tinerii aromâni, care primiseră o educație austeră, au fost neplăcut impresionați. Conform relatărilor lui Constantin Papanace, cel mai dezamăgit părea Grigore Pihu, căruia îi repugna viața frivolă.

Interesându-se de condițiile în care se află frații lor aromâni colonizați în Cadrilater, au primit vești neplăcute: iredentiștii bulgari, organizați în bande de comitagii, îi atacau în scop de timorare, ca să părăsească acele locuri. De altfel, românii din Vechiul Regat care fuseseră colonizați în Cadrilater înaintea aromânilor, îngroziți de agresiunile comitagiiilor bulgari, au revenit la locurile lor de origină. În aceste circumstanțe, în scop de apărare, autoritățile au pus la dispoziția coloniștilor arme. Frecventele confruntări dintre comitagii și echipele de aromâni se soldau în favoarea aromânilor, care

i-au făcut să le piară elanul iredentist. Nicu Caragiu – tatăl lui Toma – împreună cu cei doi frați ai săi și câțiva prieteni, s-au remarcat în acele confruntări.

Pentru consolidarea situației în acele ținuturi ar fi fost necesară urgentarea sosirii altor coloniști, în număr cât mai mare posibil. Din nefericire însă, în timp ce străini de toate neamurile intrau în Țară fără nici o opreliște, imigrarea aromânilor era ca și întreruptă. Părea că este vorba de o conspirație.

Statul Grec, deși era interesat să părăsească Grecia cât mai mulți dintre aromânii naționaliști, în intenția de a-și părăsi nevalorificate proprietățile, le îngreuna cât mai mult posibil întocmirea actelor. În destul de multe cazuri familiile erau împărțite: o parte plecase în Țară, iar alta urma să plece după valorificarea bunurilor. Unii fiind convinși că ajungând la Salonic nu vor aștepta prea mult până la îmbarcarea pe un vapor românesc, se aflau de mult pe cheiul portului așteptând plecarea. Situația devenise alarmantă.

Grupul studenților aromâni s-a angajat cu hotărâre în lupta împotriva acestei conspirații. În sprijinul lor a aderat și Gheorghe Sârbulescu care, în anul 1927, era președintele Centrului Studențesc București.

În timpul vacanței Paștelui din acel an a fost organizată o deplasare în Cadrilater, pentru a cunoaște starea de spirit din rândurile coloniștilor. În intenția de a-i face să simtă și sprijinul întregii studențimi naționaliste, la această călătorie a luat parte și Tudose Popescu, unul dintre principalii exponenți ai Generației din anul 1922, cel care, cu ocazia evenimentelor în care a fost implicat tineretul universitar român, a reprezentat studențimea din Cernăuți în calitate de președinte. Participarea lui Tudose Popescu avea o semnificație deosebită: grupul Papanace, Caranica, Pihu, Ficata, Ciumeti, Mamali, etc., era sprijinit de unul din grupul "*Văcăreștenilor*", din care mai făceau parte Corneliu Zelea Codreanu, Ion Moța, Ilie Gârmeață, Radu Mironovici și Corneliu Georgescu.

După revenirea la București, în piața Teatrului

Național a fost organizată o importantă manifestație. Intervenția brutală a gardienilor publici a provocat violente ciocniri cu studenții. Au fost arestați 14 manifestanți, printre care Tudose Popescu, Gheorghe Sârbulescu și grupul studenților aromâni. Era pentru prima dată când sinistra închisoare "*Fortul nr.13 Jilava*" își deschidea porțile ca să primească tineri studenți români. Din nefericire, la conducerea Guvernului României se afla mareșalul Averescu, omul în care Neamul nostru își pusese atâtea speranțe. Profesorul Nae Ionescu, în ziarul "*Cuvântul*" consemna: "*Jilava a devenit cetate universitară pe care Guvernul a dăruit-o studențimii naționaliste*". După două săptămâni comisarii regali, care anchetaseră cazul, au hotărât punerea lor în libertate.

După căderea Guvernului Averescu a urmat o scurtă perioadă de guvernare a Partidului Național Liberal, după care, în urma unui mare succes electoral, în anul 1928 a ajuns la conducerea Țării Partidul Național Țărănesc. Părea că se va produce un reviriment în viața politică. Cum în cele mai importante posturi se aflau ardelenii Iuliu Maniu, Vaida Voivod, Cicio Pop, Mihai Popovici, etc., care până nu de mult s-au aflat sub stăpânire străină, aromânii și-au pus mari speranțe în noua guvernare. Din nefericire însă, au primat alte interese. Constantin Angelescu, ministru adjunct la Ministerul de Interne, căruia unii – considerându-l bulgar – îi spuneau Anghelof, al cărui fief electoral era Cadrilaterul, unde avusese succes electoral cu ocazia alegerilor parlamentare anterioare, elaborase un proiect de lege pentru modificarea legii Dobrogei Noi, pe baza căreia erau acordate loturile de pământ coloniștilor. Era în anul 1930. Era lovitura de grație: continuarea imigrării aromânilor părea imposibilă.

În aceste circumstanțe, tânărul Gheorghe Beza a tras câteva focuri de armă rănindu-l superficial pe Constantin Angelescu. atentatorul ar fi declarat că nu a urmărit uciderea, ci numai timorarea. Gheorghe Beza fiind arestat, la percheziția corporală i s-a găsit în buzunar un manifest al Gărzii de Fier, deși nu era legionar. Corneliu Codreanu, fiind chemat la Judecătorul de instrucție ca să fie anchetat, a declarat că l-a

cunoscut pe tânărul Beza, însă nu a știut nimic cu privire la intenția lui de a comite acel atentat. A fost lăsat liber. A doua zi, în ziarul *"Dimineața"* a apărut un anunț prin care opinia publică era informată de înfierarea atentatului lui Beza de către Corneliu Codreanu, după ce a prezentat la Judecătorul de instrucție care ar fi putut da presei o astfel de informație, printr-un manifest lansat, a dat un nou avertisment presei din Sărindar și a comunicat că-l va apăra pe Beza la proces în calitate de avocat. Judecătorul îi spusese că nu dăduse nici o informație și că acel anunț era o născocire a ziarului.

Manifestul, intitulat *"Al doilea avertisment"* avea următorul final: *"Iar voi, din Sărindar, înscrieți pe răbojul răfuielilor apropiate al doilea avertisment"*. Chemat din nou la Judecătorul de instrucție, a fost arestat.

Printr-un manifest redactat în termeni vehemenți Constantin Papanace, Grigore Pihu, Iancu Caranica, Gheorghe Ghițea, Sterie Ficata, Sterie Ciumeti și Iancu Mamali, s-au declarat solidari cu fapta lui Gheorghe Beza. A fost ordonată arestarea lor. În perioada celor patru ani de lupte a tineretului naționalist român ei fuseseră arestați în repetate rânduri. Niciodată însă nu fuseseră supuși la umilințe ca de această dată. Încarcerarea împreună cu borfașii și criminalii de rând, insultele proferate și atitudinea sfidătoare a celor care i-au anchetat le-a provocat o mare dezamăgesc. În fond nu era vorba de o infracțiune de drept comun, ci un gest de solidaritate cu o faptă care avea substrat politic.

În sala de *"antropometrie"*, unde fuseseră duși pentru luarea amprentelor digitale, s-a întâmplat *"minunea"*. În însemnările sale Constantin Papanace relatează: *"Arhanghelul Mihail părea că a coborât între noi. Era înalt și frumos ca un chiparos, cu ochi verzi, îmbrăcat în costum național și cu jandarm cu baionetă la spate. I se luau și lui amprentele. Dar el era liniștit. Și liniștea lui ne-a cuprins și pe noi. Nu eram singuri! Cineva venea să împărtășească din umilința la care eram supuși. Și simțeam că acest cineva, necunoscut de noi până atunci, era mult, era totul. Era trimis de Providență. Nu ne mai simțeam alungați și dușmăniți de comunitatea*

românească". Era Corneliu Zelea Codreanu, cel de care se vor lega pentru tot restul vieții lor.

În aceeași seară, 24 iulie 1930, înghesuți într-o dubă împreună cu răufăcătorii de drept comun, au fost transportați la închisoarea Văcărești. Pe drum, plini de revoltă, cei șapte tineri aromâni au cântat cu pasiune cântecul luptătorilor armatoli: *"Duzi și-a noastră răbdare"*.

În întinericul din dubă, cineva li s-a adresat: *"Bine! Foarte bine, ați cântat din suflet, măi băieți!"* La lumina unei brichete au recunoscut pe *"Arhanghelul"* din sala de antropometrie a Tribunalului, care întinzându-le mâna cu degetele murdare de tuș, s-a recomandat **CORNELIU CODREANU**.

"Întâlnirea din dubă ni s-a părut cea mai simbolică întâmplare pentru viața noastră și a ramurii românești din care facem parte", a consemnat Constantin Papanace în evocările sale.

Ajunși la Văcărești Corneliu Codreanu pășea din nou – după șapte ani – în incinta acestei închisori. De data aceasta nu împreună cu vechii lui camarazi de luptă Ion Mota, Ilie Gârmeață, Radu Mironovici, Corneliu Georgescu și Tudor Popescu, ci însoțit de cei șapte tineri aromâni.

Prima noapte au petrecut-o împreună într-un salon al spitalului închisori. A doua zi au intrat în Biserica unde au admirat icoana Sfântului Arhanghel Mihail. A urmat repartizarea în celule. Cel mai norocos a fost Grigore Pihu, care, pe toată durata celor 45 de zile pe care le vor petrece la Văcărești, va fi alături de Idolul vieții lui: Căpitanul. Ceilalți vor beneficia de compania Lui în timpul zilei, până la orele 7, ora închiderii în celule.

În lucrarea *"Pentru legionari"* pag. 362-363 Corneliu Codreanu a consemnat:

"Aici în închisoare am cunoscut bine pe acești tineri aromâni, plecați din munții Pindului. Cultură aleasă, o înaltă sănătate morală, buni patrioți. Construcție de luptători și de viteji. Oameni de jertfă."

Aici am cunoscut îndeaproape marea tragedie a Macedo-Românilor, această ramură românească, ce de mii de

ani, singură, izolată în munții ei, își apără, cu arma în mână limba, naționalitatea și libertatea.

Atunci l-am cunoscut pe Sterie Ciumeti, pe care Dumnezeu l-a ales, pentru sufletul lui bun și curat ca roua să fie, prin tragica sa moarte și chinuire, cel mai mare martir al Mișcării Legionare, al României Legionare.

Acolo gândurile și inimile noastre s-au înfrățit pentru totdeauna. Vom lupta împreună pentru neamul nostru întreg din Pind și până dincolo de Nistru... Atunci acești Români, răsleși în lumea largă vor fi aduși în țară”...

Constantin Papanace în evocările sale relatează:

“Timp de o lună și jumătate, cât a stat Căpitanul în închisoarea de la Văcărești, a fost pentru noi un prilej de mare reconfortare sufletească...”

Ghimpii îndoielii se înfingeau de multe ori în inimile noastre sângerându-le.

Pe aceste răni venea acum să toarne balsam Căpitanul. Bunătatea lui fără margini, dragostea pentru tot ce era românesc, intuiția lui profundă pentru toate problemele naționale, trăirea lui intensă, înalta concepție morală și apreciabila lui siluetă fizică, îl făcea un predestinat.

Și nouă ni s-a părut ca un Arhanghel trimis să facă dreptate pentru cel mai blând și mai chinuit popor din lume, pentru neamul românesc”.

În tot acest timp, după ce i-a studiat pe fiecare în parte și le-a ascultat tristețile lor relatări, după ce pătrunsese în adâncul sufletului lui Grigore Pihu, cu care împărțea spațiul redus al unei celule, Corneliu Codreanu le-a făcut următoarea mărturisire, consemnată deasemenea în evocările lui Constantin Papanace:

“Sănătatea voastră morală este de la sursă. În munți voi ați păstrat toate comorile rasei noastre. Așa a fost neamul nostru altă dată. Acum este în multe părți alterat. Ce n-aș da eu să-l însănătoșesc și să dea legionari ca voi”.

Ajunși în libertate s-au lăsat în voia sănătosului lor instinct național, care i-a călăuzit pe drumul Căpitanului, de la care nu se va abate nici unul dintre ei.

Constantin Papanace, Grigore Pihu, Iancu Caranica, Sterie Ciumeti, Gheorghe și Ion Ghițea, Ionel Nacu, etc., etc. alături de primii legionari care se aflau în București: Andrei Ionescu, Nicolae Totu, Ion Belgea, Traian Cotigă, Iordache Nicoară, Jenică Bordeianu, Ion Caratanase, Iosif Costea, Virgil Rădulescu, Simion Lefter, Puiu Traian, etc., etc. vor constitui garda Căpitanului.

Pentru a nu expune pe coloniștii din Cadrilater la și mai mari persecuții din partea politicienilor, în marea lor majoritate dușmani ai Mișcării Legionare, s-a hotărât neimplicarea lor. De această hotărâre nu s-a ținut cont multă vreme, întrucât și coloniștii, convinși că problema aromânilor nu va putea fi rezolvată de politicienii care conduceau destinele Țării în acele timpuri, și-au asumat răspunderea tuturor riscurilor și au pășit cu hotărâre pe drumul lui Corneliu Codreanu.

Dealtfel, imigrarea aromânilor în grupuri organizate încetase; destul de puține familii au putut veni în Patria Mamă pe cont propriu.

Tinerii intelectuali aromâni s-au aflat mereu în preajma Căpitanului. Au contribuit mult pentru găsirea unui sediu pentru Legiune și pentru asigurarea banilor necesari instalării și plata chiriei. Astfel la 8 noiembrie 1930, de ziua Sfântului Arhanghel Mihail, a fost inaugurat sediul Mișcării Legionare din Calea Victoriei, deasupra farmaciei aromânului Gucci. A fost ziua când Căpitanul s-a instalat definitiv în Capitala Țării.

La începutul anului 1931, Grigore Pihu, care devenise președintele Societății Studenților Macedo-Români, rămăsese oarecum singur, întrucât unii din grupul lor își făceau serviciul militar.

Constantin Angelescu devenise Guvernator al Băncii Naționale. Grigore Pihu era salariatul Băncii, deci subordonatul lui Angelescu. Această postură nu i-a inhibat hotărârea lui fermă de a se ocupa de pregătirea procesului lui Gheorghe Beza, care urma să aibă loc la Curtea cu Jurați. În ciuda tuturor adversităților, Gh. Beza a fost achitat. Pihu

organizase manifestații la care au participat toți studenții aromâni, și nu numai ei. Mulți studenți și-au pierdut bursele și au fost dați afară din cămine. În calitate de președinte al Societății Studenților Macedo-Români. Grigore Pihu a inițiat acțiunea pentru construirea unui Cămin al studenților aromâni. Nu i-a fost ușor, dar a reușit. A fost construit Căminul din strada Iorceanu, care avea să devină o adevărată citadelă legionară. Între timp, noțiunile de student aromân și cea de legionar deveniseră sinonime. Căpitanul evocând acele începuturi de activitate ale Gărzii de fier, în lucrarea "Pentru legionari" pag. 411 a consemnat următoarele: *"Macedonii se apropie tot mai mult de noi printr-un tineret sănătos, curat ca lacrima și viteaz... În fruntea tineretului macedonean se găseau trei elemente de o aleasă cultură: Papanace, Caranica și Sterie Ciumeti. Cu cei doi dintâi mă sfătuiau deseori, având amândoi o admirabilă judecată, pusă în valoare de o curățenie și sinceritate ireproșabilă, de o mare dragoste și vitejie. Nu cred, ca de la 1931, să fi fost o singură zi în care să nu mă fi întâlnit cu ei... Sterie Ciumeti trăiește zi și nopți cu mine. E un tânăr de mare corectitudine și de o credință de câine. El devine casier central al Gărzii. Toate zilele pe care le va mai avea nu se va gândi decât la Gardă, nu se va frământa și nu va acționa decât pentru Gardă, nu își va trăi viața lui decât pentru ea".*

Tinerii aromâni, absolvenți ai Școlilor Secundare Române de la Salonic, Sofia și Grebena, veniți la București pentru continuarea studiilor, locuiau în căminul din strada Iorceanu. Ei erau dornici să cunoască Mișcarea Legionară, întrucât și în părțile lor ajunsese să fie cunoscută faima Căpitanului. De altfel și acolo începuse organizarea Frățiilor de Cruce. Aproape în totalitatea lor s-au încadrat în Legiune; foarte mulți vor pătimi în timpul prigoanelor care au urmat, iar unii vor figura printre martirii Legiunii.

Coloniștii din Cadrilater se arătau din ce în ce mai dornici să cunoască Mișcarea.

În județul Durostor, în apropiere de Silistra – capitala județului – se afla localitatea Aidemir, unde fuseseră colonizați

destul de mulți Fărșeroti și ceva mai departe, apăruse satul Frasari în care se aflau numai Fărșeroti, aromâni din ramura din care făcea parte și Grigore Pihu. Spre aceste două localități și-a îndreptat gândurile el când a hotărât să extindă activitatea legionară în județul Durostor. Comuna Frasari era considerată cea mai omogenă garnizoană legionară din Țară. Din cele aproape trei sute de familii n-au existat zece care să nu se fi încadrat în Legiune. De la Frășari a recrutat Grigore Pihu pe "ucenicii" săi Spiru Bujgoli, Spiru Popescu și Stavre Sola, care, împreună cu Constantin Colimitra și fratele lui din Aidemir, cutreierând prin localitățile coloniștilor, au avut cea mai mare contribuție pentru crearea organizației legionare din județul Durostor, al cărei conducător a fost Grigore Pihu, ajutat de farmacistul Vanghele Petrașincu și de avocatul Alexandrescu.

Constantin Papanace, a cărui familie după imigrare se instalase la Bazargic, a pus bazele organizației din județul Caliacra, beneficiind de concursul entuziastului avocat Cola Ciumeti și al tinerilor studenți Ion Caranica, Ion Zeana, Aristide Puiu – fratele eroului Gogu Puiu – frații Gogu și Aurel Moraru, Atanasie și George Papanace, Atanasie Cunia, frații Iulia Mihai și George Murnu, Petre Caranica, etc. Cola Ciumeti a preluat conducerea organizației și a condus-o cu mare succes, fiind ajutat de Ion Caranica și Nicu Bujini. De mare folos a fost apariția publicației "Legionarul", din inițiativa lui Cola Ciumeti la care au colaborat Iancu Caranica și Constantin Papanace.

Printre aromânii din București Legiunea căpătase un mare avânt. Profesorii universitari și academicienii George Murnu, Teodor Capidan, Elie Carafoli, profesorul arhitect Ioșu, nefiind încadrați, au făcut importante servicii Mișcării Legionare.

Când Căpitanul a hotărât începerea lucrărilor pentru a fi construită "Casa Verde", profesorul arhitect Ioșu a elaborat planurile și a supravegheat executarea lucrărilor.

Precum se știe, a fost una dintre importante tabere de muncă legionară, care aveau drept scop principal educarea tineretului pentru prețuirea muncii fizice, atât de disprețuită de

o anumită mentalitate. La această muncă au participat – rând pe rând – aproape toți studenții legionari, mulți intelectuali și destui muncitori. Munca era benevolă, deci necostisitoare, însă erau necesare fonduri pentru procurarea materialelor.

Căpitanul, care remarcase disponibilitatea negustorilor aromâni pentru a ajuta Legiunea, știind că lăncu Caranica se bucura de simpatie și mare încredere, l-a însărcinat cu administrarea donațiilor în bani și materiale de construcție.

Negustorii și oamenii de afaceri precum: Dinischiotu, frații Tanașoca, Isaia, etc. au avut importante contribuții.

În vara anului 1935, când pe Litoral – la Carmen Silva – și-a început activitatea tabăra de muncă legionară, aproape toate alimentele de bază, precum: făina, fasolea, ceapa, cartofii și – mai ales – brânza, proveneau din darurile coloniștilor aromâni din Cadrilater. Spiru Popescu, Spiru Bujgoli și Cociu Colimitra în județul Durostor, precum Nicu Bujini, Chita Popescu și alții în județul Caliacra, colindau prin satele aromânilor pentru colectarea darurilor. Oferta era mai mare decât cererea!

Spațiosul atelier fotografic de pe bulevardul Elisabeta din București, proprietatea talentatului fotograf Apostol Papacostea, devenise pentru noi al doilea sediu legionar, unde ne întâlneam destul de des. Apostol Papacostea este artistul reușitei fotografii a Căpitanului în costum național, care reprezintă cea mai sugestivă imagine a conducătorului Mișcării Legionare.

Când Corneliu Codreanu a făcut cunoscută ofensiva Comerțului legionar, care, din primul început s-a remarcat prin impecabile servicii la cele două restaurante din București, precum și prin magazinul de la Obor, inițiativa a constituit un mare succes. În imensa sală din strada Gutenberg, în vecinătatea casei Generalului Gheorghe Cantacuzino – Grănicerul, care devenise Sediul Central al Legiunii, a funcționat primul restaurant legionar. Toate serviciile erau voluntare: bucatele erau pregătite de distinse doamne, foarte bune gospodine, distribuitorii preparatelor erau studenți și studente – chelneri voluntari – ajutați de copii orfani culeși din

toate colțurile țării – „copiii Legiunii”, care erau pregătiți pentru a deveni viitori comercianți. De educația lor se ocupa Căpitanul. Preparatele erau de cea mai bună calitate, iar costul ca pentru buzunarul omului sărac. Amatorii de băuturi găseau una singură: vin negru „puterea ursului”, care provenea de la viticultorii legionari, în special de la cei din podgoriile Moldovei.

Mai apăruse un magazin în Bacău.

Grigore Pihu, fără să țină seama de starea sănătății lui, care era destul de șubredă, s-a angajat și în această activitate. Concediul din vara anului 1937 și l-a petrecut în județul Durostor, cu intenția deschiderii unui important magazin legionar în centrul orașului Silistra, capitala județului. Strădania s-a soldat cu o deosebită satisfacție: la inaugurarea aceluiași magazin a participat și Căpitanul, care venea pentru prima dată în mijlocul coloniștilor aromâni din Cadrilater. Întâlnirea a fost impresionantă. Căpitanul a venit însoțit de comandanții legionari: profesorul universitar Vasile Cristescu, inginerul Ștefan Predescu și alții. La intrarea în oraș a fost întâmpinat de câteva zeci de călăreți aromâni îmbrăcați în ținuta noastră națională. Mașina Căpitanului a parcurs drumul până în piața orașului încadrată de zecile de călăreți. Ajunși în piață, au fost primiți cu un entuziasm greu de descris. Și din cele mai îndepărtate comune ale celor două județe veniseră multe mii de legionari ca să-l vadă pe Căpitan, cei mai mulți pentru prima dată. Mai erau prezenți Constantin Papanace, Cola Ciumeti și alți fruntași legionari din județul Caliacra. Grigore Pihu, extrem de emoționat, i-a dat raportul. Era fericit! Reușise să satisfacă dorința miilor de aromâni care doreau să-l vadă pe Căpitan în mijlocul lor.

Fusesem în preajma Căpitanului în diverse ocazii, prilejuite de evenimente triste sau îmbucurătoare; parcă niciodată nu mi-a părut atât de impresionat de entuziasmul miilor de legionari care veniseră să-l vadă. Tradiționala pâine cu sare i-a fost oferită de frumoasa tânără aromâncă Dezi Șarapciu, îmbrăcată într-un splendid costum național aromânesc.

După oficierea serviciului religios pentru sfințirea magazinului, Corneliu Codreanu s-a adresat mulțimii printr-o scurtă, entuziastă cuvântare. Piața orașului era plină de lume; au participat la această adunare nu numai legionari, ci și o bună parte dintre cetățenii orașului.

Bineînțeles, s-au cântat cântece legionare și *"Părintească Dimândari"*, pe care Căpitanul o învățase la Văcărești și o cânta cu mare plăcere. De altfel acest Imn al Aromânilor, era cântat de mulți legionari.

Prânzul a fost pregătit la familia Șarapciu.

Respectând dorința exprimată cândva față de Pihu, i-a fost pregătită tradiționala *"pită aromânească"*. De la locul întrunirii s-a mers pe jos. Un convoi de multe sute de legionari l-a condus până la destinație. Noi, cei câțiva tineri studenți, care încercam să facem gardă în jurul Căpitanului, am riscat să fim călcați în picioare de cei care dădeau năvală să pună mâna pe El. Oprindu-se și privind în urmă a exclamat: *"Lăsați-i / n-au cum să fie disciplinați, e mult prea mare entuziasmul!"* Înainte de a păși pe poarta casei familiei Șarapciu L-am auzit spunând: *"Parcă nu-mi vine să mă despart de ei"*. Grigore Pihu părea transfigurat. Fără îndoială, fusese cea mai fericită zi din zbuciumata lui viață.

Cu această ocazie i-a fost oferită Căpitanului o turmă de trei sute de oi. După ce fusese sugerată ideea, dacă ar fi fost luati în considerație toți ofertanții, Căpitanul ar fi devenit *"celnic"*, cum erau denumiți la noi proprietarii turmelor cu peste una mie de oi. Darul a vrut să fie numai simbolic! l-a fost pus la dispoziție și un cioban, al cărui nume, Socrate, figurează în testamentul Căpitanului.

Era în apropierea campaniei electorale pentru alegerile parlamentare de la 20 decembrie 1937. Știam că Pihu suferă de rinichi. Cu un efort de voință, de care numai el putea fi capabil, a hotărât plecarea în județul Durostor a unui mic grup de studenți pentru pregătirea campaniei. Am fost printre ei. În apropierea comunei Sarsânlar am fost întâmpinați de o formație de jandarmi. A fost o busculadă fără urmări grave. Căpitanul, fiind informat de acel incident ne-a decorat

cu *"Crucea albă"*. Grigore Pihu era deja decorat. Căpitanul a acordat aceste decorații poate și pentru a arăta cât de mult prețuiește devotamentul lui Grigore Pihu și al tineretului legionar aromân.

Din nefericire, în urma prelungitelor eforturi din timpul acelei campanii electorale, starea sănătății lui Grigore Pihu a devenit îngrijorătoare. Când a fost dezlănțuită cumplita prigoană de sceleratul rege Carol al II-lea, se afla internat în Spitalul Filantropia, de unde a fost arestat, neținându-se cont de cumplitele lui suferințe. L-am reîntâlnit în luna august a anului 1939, în secția rezervată deținuților politici la Spitalul Militar din Brașov. În cămăruța în care se afla, alături de salonul în care ne aflam ceilalți deținuți, mă duceam des ca să-i fiu de ajutor.

Mi-a vorbit mult despre Căpitan, a cărui tragică moarte i-a provocat cea mai mare durere din zbuciumata lui viață.

În noaptea masacrului din 21-22 Septembrie 1939, când a fost asasinată aproape întreaga elită a Mișcării Legionare, Grigore Pihu a figurat pe lista celor ridicați din Spital și asasinați în pădurea Râșnov: Conferențiar doctor inginer Eugen Ionică, avocat Traian Cotigă, Căpitan Emil Șiancu, avocat Ion Herghelegiu, funcționarii Iuliu Sușman și Gheorghe Procea.

Mi s-a permis să merg în cămăruța în care se afla ca să-l îmbrac. Singur nu o putea face, întrucât nu se putea ține pe picioare. Era numai pielea pe os. Mintea însă scânteia.

Când colonelul comandant al Legiunii de Jandarmi, care conducea această sinistru *"operație"*, i-a cerut scuze dacă n-a putut să-l ajute prea mult. Grigore Pihu, având în mână o cruce de lemn făcută în lagărul de la Miercurea Ciucului, de unde fusese adus în stare gravă, abia ținându-se în picioare sprijinit de mine, i-a răspuns: *"Chiar dacă nu ai făcut prea mult, eu te-am iertat. De altfel, țin chiar să-ți mulțumesc că Cel de Sus, prin d-ta îmi dăruiește o moarte atât de frumoasă. Sunt fericit că am trăit în epoca lui Corneliu Codreanu, l-am cunoscut, m-am bucurat de dragostea lui, iar*

moartea pentru idealurile legionare este pentru mine o binefacere divină". Având crucea în brațe, susținut de mine, a pășit pe coridor, de unde a fost preluat de călăi.

Cei care nu l-au cunoscut pe Grigore Pihu vor considera neverosimilă o astfel de comportare în fața morții, cei care l-au cunoscut bine însă, nu au avut nici o îndoială că aceasta a fost comportarea lui. În aceeași noapte au fost asasinați în lagărul de la Vaslui devotații lui "ucenici" Spiru Popescu, Spiru Bujgoli și Stavri Sola, iar în județul Durostor: Nicolae Nastu, Constantin Manganita și Dionisie Memu, toți șase din renumita garnizoană legionară, Comuna FRASARI.

În lagărul de la Vaslui au mai fost asasinați: Mircea Goga, fostul președinte al Societății Studenților de la Academia Comercială, Polisorhon Supila și Chiriac Carotașu, studenți.

În aceeași noapte în județul Caliacra au fost asasinați studenții Petre Caranica și Dumitru Cavachi precum și mult apreciatul Hrista-Chita Popescu.

De remarcat că cei șase legionari asasinați în cele două județe din Cadrilater, au fost – cu toții – aromâni.

Unul dintre cei trei asasinați în județul Mehedinți a fost aromânul Hristu Petre Ciacu.

Tânărul economist Ion Caranica fratele doamnei doctor Despa Olariu Caranica, unul dintre cei mai distinși tineri intelectuali aromâni, fostul colaborator al avocatului Cola Ciumeti, în speranța că nu va fi descoperit, s-a refugiat în Județul Ciuc. A fost unul dintre cei trei asasinați în acel județ.

Doctorul Paul Craja, fostul președinte al Societății Studenților din București, care fusese implicat și condamnat în procesul intentat Comandamentului Mișcării Legionare, în noaptea aceea se afla în temnița de la Râmnicu Sărat, unde au fost asasinați cei 13 fruntași ai Mișcării Legionare, cel mai apropiați colaboratori ai Căpitanului.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	3
PREFAȚĂ - RĂZVAN CODRESCU	7
PRIMII MEI ANI DE ȘCOALĂ	13
MIȘCAREA LEGIONARĂ ȘI AROMÂNII	17
ÎN PRAJMA CĂPITANULUI	39
ÎN NOAPTEA MASACRULUI (21 -22 SEPTEMBRIE 1939).....	46
ARESTAREA MAIORULUI DINULESCU (Asasinului lui CORNELIU CODREANU).....	54
ROCADA COMUNIȘTILOR	60
IMPOSTURĂ SAU?	66
DUPĂ 60 DE ANI	78
ÎN APĂRAREA MONARHIEI	84
CU PRIVIRE LA EXTREME	101
POST SCRIPTUM	116
AROMÂNII ȘI REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ	120

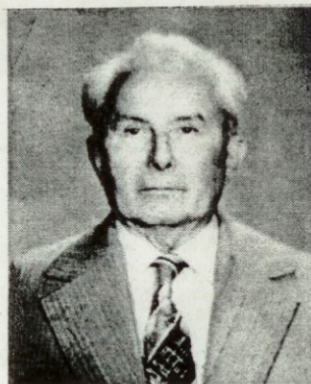
ÎN TEMNIȚĂ CU PETRE ȚUȚEA	132
AMINTIRI DIN GULAGUL ROMÂNESC	144
PRINTRE DEPORTAȚII DIN BĂRĂGAN ȘI PARTIZANII GENERALULUI MARCOS.....	160
ÎN ANCHETĂ LA SECURITATEA DIN CALEA RAHOVEI	171
ÎN LIBERTATE	185
DESPRE ECHIDISTANȚA SERVICIULUI ROMÂN DE INFORMAȚII	195
AVOCATUL NICOLAE COJOCARU	204
INGINERUL GHEORGHE BRAHONSCHI	225
ASOCIAȚIA FOȘTILOR DEȚINUȚI POLITICI	232

Căpitanul fusese cu insistență sfătuit de apropiații lui colaboratori să plece în Italia, unde ar fi putut termina cel de-al doilea volum al operei sale "Pentru Legionari". Refuzul a fost categoric: a afirmat că i se pare cu totul nedemn să ne lase pe noi în suferință iar el să se pună la adăpost.

Ce ar fi rămas din întreaga lui operă dacă, circumstanțele fiind tot atât de nefavorabile, el și-ar fi încheiat existența într-un adăpost comod, pe meleaguri străine?!

Mormântul lui, încă necunoscut, precum mormintele lui Moța, Marin și ale miilor de legionari care zac în gropile comune din preajma temnițelor și ale coloniilor de muncă forțată din întreaga țară, conțin în ele sămânța care va rodi cândva, pentru binele Neamului pe care l-au iubit și pentru care s-au jertfit.

Nu cumva acesta este motivul care-i determină pe adversari să continue defăimarea Mișcării Legionare prin mistificarea adevărului?

AUTORUL

ISBN 973 – 95956 – 4 - 2